

ИСТИФОДАИ ПАЙВАНДАКҲОИ ПАЙВАСТКУНАНДА ДАР ЗАБОНҲОИ АРАБӢ ВА ТОЧИКӢ

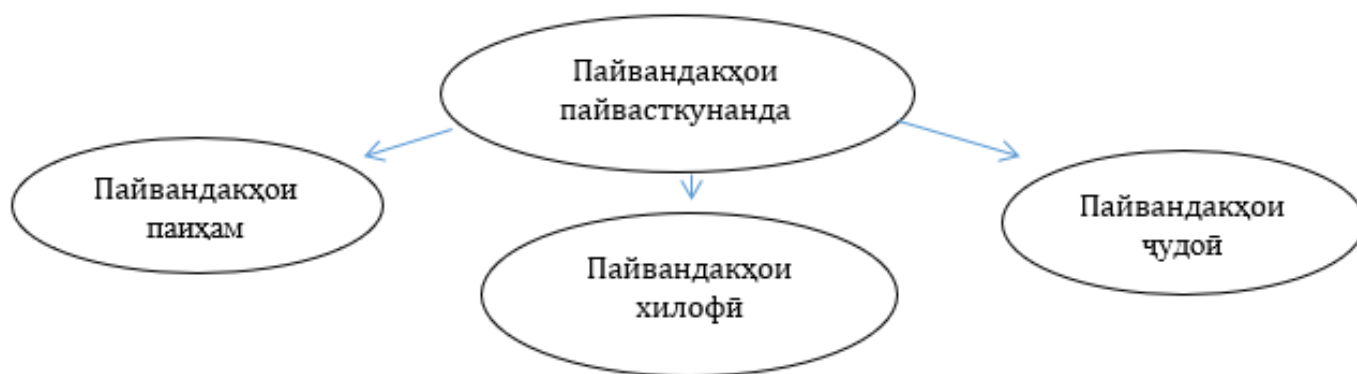
Мадумаров Нишонбой

Магистранти соли дуҷуми МДТ «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи акад. Б.Ғафуров»,
Тадҷикистан, Хуҷанд

Мавзӯи пайвандак дар забоншиносӣ мавқеи хосро доро мебошад. Чун маълум аст, пайвандак ҳиссаи номустақил ва ё ёридиҳандаи нутқ мебошад. Дар забони тоҷикӣ пайвандакҳо аз рӯи вазифаи грамматикашон ба ду гурӯҳ ҷудо мешаванд: пайвандакҳои пайвасткунанда ва пайвандакҳои тобеъкунанда. Мақолаи мазкур дар доираи масъалаҳои пайвандакҳои пайвасткунанда ҳаллу фасл гардида, дар забонҳои муқоисасаванда (тоҷикӣ ва арабӣ) суръат мегирад. Дар мавзӯи пайвандакҳо олимони ватанӣ ва хориҷӣ саҳми бориз гузоштаанд, аз қабили Ҳ.Каримов, Б. Камолиддинов, А. Маниёзов, А. Мирзоев, Ш. Рустамов, Д. Тоҷиев, Р. Ғафуров, ки барои васеъ ва фаҳмо кардани мавзӯи мазкур таҳқиқ ва пажӯҳиш гузаронидаанд. Аз олимони хориҷӣ бошад, Б.М.Гранде, А. Ковалев, Ш. Шарбатов ва ғайра.

Дар қисми морфология оид ба сохт ва хели пайвандакҳо маълумоти умумӣ дода мешавад. Аммо ба пуррагӣ омӯхтан ва таҳқиқ кардани маъноҳои гуногун ва мавқеъ ва мавриди истифодаи пайвандакҳо дар синтаксис ва ё вазифаи синтаксис ба шумор меравад. Пайвандакҳои пайвасткунанда ба монанди (ва, -у, ҳам, вале, аммо, лекин ва ё ғайра) мебошанд, ки муносибатҳои аъзои ҷумла ва ҷумлаҳоро ифода мекунанд.

Пайвандакҳои пайвасткунанда ба се гурӯҳ ҷудо мешаванд

Аз истифодаи ин мисолҳо ба хулоса омадан мумкин аст, ки ҳар як пайвандаки зикр гардида ва истифода шуда мавриди истифодаи ба худ хос дошта барои пурра ва комил кардани маъно дар нутқ ва ҷумла истифода мегарардад. Дар боло қайд гардид, ки пайвандакҳо дар ҳар забонҳои муқоисасаванда мавқеи боризро доро мебошад. Дар забони арабӣ низ муодили пайвандакҳо вучуд дорад. Аммо ин намуди пайвандакҳо ба се гурӯҳ ҷудо намешаванд. Пайвандакҳоро дар забони арабӣ бо истилоҳи “атф” ва ё ном мебаранд, ки яқояки онро дар поён шаҳр хоҳем дод. Агар пайвандакҳои забонҳоро дар якҷоягӣ қиёс карда бароем, фаҳмидан мумкин аст, ки пайвандакҳои ҳар ду забон вазифаи якхеларо иҷро карда, дар баъзан ҳолат дар вазифаҳои гуногуни грамматикӣ воমেҳӯранд. Дар забони арабӣ низ пайвандакҳо дар қисми махсус радбаандӣ карда мешаванд. Пайвандакҳои забони арабӣ исмҳои баъди ҳудаш меомадаро бло исме, ки қабл аз ҳудаш меояд ва баъди ҳудаш меомада дар ҳама ҳолат бояд ба якдигар

доро мебошад. Барои возеҳияти ин гуфтаҳо дар поён тариқи ҷадвал ва схемаҳои махсус бо мисолҳо шаҳру эзоҳ медиҳем. Ҳамин тавр, дар забони арабӣ низ пайвандакҳое вуҷуд доранд, ки қариб ба пуррагӣ вазифае, ки дар забони тоҷикӣ доранд ба ҳайси муодили худ иҷро мекунанд.

Пайнавишт:

1. Ashrapov, B.P. Consideration on the place and role of subordinate conjunctions in "Tuhfat- ul-khoni" by Muhammad Vafo Karminagi / B.P. Ashrapov // Bulletin of Tajik State University of Law, Business and Politics. Series of Humanitarian Sciences. – 2017. – No 4(73). – P. 101-109.
2. Ashrapov, B.P. Some consideration beset with functions of coordinative conjunctions in Tajik literary referring to the XVIII-th century (on the example of «Tuhfat-ul-khoni» by Muhammadvafoi Karminagi) / B.P. Ashrapov, E.A. Azimov //30 декабры 2021 года. – Москва: Инфинити, 2021. – P. 72-78.
3. Ашрапов, Б.П. Сравнительный анализ морфологических особенностей кумулятивных союзов в таджикском, арабском и английском языках / Б.П. Ашрапов // Актуальные исследования. – 2022. – № 12(91). – С. 41-43.
4. Ғиесов, Н.И. Вижагиҳои сарфӣ ва наҳвӣ пайвандакҳо дар забони адабии тоҷикии қарни XVIII (дар мисоли "Тӯҳфат-ул-хонӣ"-и Муҳаммадвафои Карминагӣ) / Н.И. Ғиесов, Б.П. Ашрапов // Ахбори Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Шӯбаи илмҳои ҷамъиятшиносӣ. – 2020. – No 1(259). – P. 280-287.
5. Гранде, Б.М. Курс арабский грамматики ва сравнительно-историческом освещении. 2-е издание. Москва Издательская фирма «Восточная литетатура», РАН 2001. – 500 с.
6. Забони адабии ҳозираи тоҷик – Душанбе: Маориф, 1982. – 465 с.
7. Ковалев, А.А. Шарбатов Г.Ш. Учебник арабского языка. Москва Издательская фирма «Восточная литетатура», РАН 1998. – 400 с.
8. Садриддин Айни-Ёддоштҳо – Душанбе, 2009. – 350 с.
9. Юшманов, Н.В. Грамматика литературного арабского языка. Санкт-Петербург Юридический центр Пресс 1999. – 300 с.